

ELŻBIETA POLUS-SZENIAWSKA

RODZICE W OCENIE UCZNIÓW PIERWSZYCH KLAS LICEÓW OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH

PARENTS IN THE OPINIONS OF STUDENTS OF THE FIRST CLASSES
OF THE GENERAL EDUCATION SECONDARY SCHOOLS.

z Zakładu Wychowania Zdrowotnego i Higieny Szkolnej
Państwowego Zakładu Higieny w Warszawie
Kierownik: dr n. przyr. E. Polus-Szeniawska

Na podstawie badań ankietowych obejmujących 839 uczniów klas pierwszych liceów ogólnokształcących można stwierdzić, że zarówno rodzice uczniów państwowych liceów, jak i społecznych liceów nie zawsze w pełni zaspokajają potrzeby emocjonalne dziecka.

Wiedza o roli stosunków międzyludzkich w kształtowaniu kondycji psychofizycznej istnieje od dawna, a znaczenie rodziny jako miejsca realizacji większości potrzeb, jako środowiska determinującego warunki rozwoju psychofizycznego dziecka jak i czynnika kształtującego postawy i zachowania jest niepodważalne. Dobre stosunki i harmonia w rodzinie neutralizują negatywne sytuacje mogące grozić dezintegracją osobowości, utrzymują równowagę emocjonalną wszystkich jej członków.

Zmieniająca się rzeczywistość, obserwowane rozluźnienie się więzów rodzinnych uzasadniają przedstawienie w Międzynarodowym Roku Rodziny wyników badań mających na celu określenie, jak dalece w odczuciu uczniów klas pierwszych państwowych i społecznych liceów ogólnokształcących, rodzina a zwłaszcza rodzice zaspokajają ich potrzeby emocjonalne.

MATERIAŁ I METODYKA

Badaniami objęto 839 uczniów klas pierwszych, z których 518 uczęszczało do państwowych, a 321 uczniów do społecznych liceów ogólnokształcących w kilku dużych miastach kraju. W badanej grupie znalazło się 517 dziewcząt i 322 chłopców.

Niniejsze opracowanie stanowi fragment kilkuletnich badań, prowadzonych w latach 1987–1991, zmierzających do określenia wielkości obciążeń psychofizycznych, wynikających z poszczególnych sfer życia uczniów – nauki szkolnej, zajęć pozalekcyjnych, rozkładu dnia, samopoczucia psychicznego, sytuacji dziecka w klasie oraz w rodzinie.

Badania ankietowe zostały przeprowadzone przez pracowników oddziałów higieny dzieci i młodzieży wojewódzkich stacji sanitarno-epidemiologicznych w Bydgoszczy, Gdańsku, Koszalinie, Krakowie, Łodzi, Poznaniu i Wrocławiu [4, 5].

Ankieta, opracowana przez Instytut Higieny Dzieci i Młodzieży w Berlinie, stosowana uprzednio we własnych badaniach [2, 3] zawierała m. in. pytania określające sytuację dziecka w rodzinie. Pytania

dotyczyły udzielania pomocy i wsparcia przez rodziców w trudnych dla dziecka sytuacjach, czasu spędzanego wspólnie z rodzicami a także atmosfery rodzinnej i nastroju panującego w domu.

Wyniki badań opracowano statystycznie, stosując ogólnie przyjęte metody, oddzielnie dla dziewcząt i chłopców, oraz rodzaju szkół – liceów państwowych oraz społecznych.

WYNIKI I ICH OMÓWIENIE

Rodzina jest najmniejszą grupą społeczną, w której powinny być zaspokajane podstawowe potrzeby ważne dla kształtowania osobowości dziecka, takie jak np.: potrzeba bezpieczeństwa, uzyskiwanie wsparcia w sytuacjach trudnych czy potrzeba bliskich, emocjonalnych kontaktów [1].

Rodzice zwłaszcza powinni stanowić oparcie dla dziecka i służyć pomocą w rozwiązywaniu zbyt trudnych dla niego problemów. Tymczasem analiza uzyskanych odpowiedzi 16-letnich dziewcząt i chłopców uczęszczających do pierwszych klas państwowych i społecznych liceów ogólnokształcących wykazała, że w odczuciu badanych, jedynie 57% uczniów może w trudnej sytuacji zawsze liczyć na pomoc i wsparcie ze strony rodziców, pozostałym (28%) rodzice nie zawsze udzielają pomocy w razie kłopotów, natomiast aż 15% uczniów, zarówno dziewcząt, jak i chłopców, twierdzi, że nie może liczyć na wsparcie rodziców w rozwiązywaniu trudnych problemów.

Dom rodzinny powinien dawać więź emocjonalną, poczucie, że jest się kochanym. Wytwarza to pewną stabilność emocjonalną i pozytywne ustosunkowanie do siebie, a w konsekwencji do innych osób.

Tymczasem jedynie 55% uczniów uważa, że między nimi a rodzicami istnieje wzajemne zrozumienie. U 38% badanych stosunki między nimi a rodzicami układają się raz lepiej, raz gorzej, natomiast 7% uczniów określa swoje stosunki z rodzicami jako złe. Należałoby zaznaczyć, że tak dziewczęta, jak i chłopcy uczęszczający do społecznych liceów ogólnokształcących częściej aniżeli ich rówieśnicy chodzący do liceów państwowych określają swoje stosunki z rodzicami jako dobre, jednak obserwowane różnice nie są statystycznie istotne.

Harmonia panująca w domu, przyjazne stosunki pomiędzy członkami rodziny stanowią ważny element w przezwyciężaniu i rozwiązywaniu trudnych problemów [6, 7].

Jak wykazały badania, w ocenie uczniów tylko w 47% domach rodzinnych panuje na ogół nastrój wesoły, pogodny i spokojny. W pozostałych domach bywa różnie, a w 9% rodzin panuje stale atmosfera skłócenia. Stan ten powoduje, że zarówno dziewczęta, jak i chłopcy czują się w domu przygnębionymi i smutnymi.

W ocenie badanych pierwszoklasistów w rodzinach dochodzi do częstych kłótni między rodzicami. W 61% rodzin sprzeczek prawie nie ma, w 33% kłótnie zdarzają się niekiedy, natomiast w 6% rodzin wybuchają bardzo często. 15% uczniów, zwłaszcza dziewcząt przeżywa nieporozumienia domowe bardzo silnie, a aż 38% dziewcząt i 14% chłopców przeżywa je jeszcze w szkole, w czasie trwania lekcji ($\chi^2 = 8,22$, $df = p < 0,01$).

Jednym z elementów cementujących układy rodzinne jest wspólna zabawa, wspólne spędzanie wolnego czasu. W związku z tym interesujące są dane dotyczące spędzania przez uczniów wolnego czasu z rodzicami w dniach zajęć szkolnych i w dniach wolnych od nauki, w okresach sobotnio-niedzielnich.

Bardzo często spędza czas wolny z rodzicami w dni nauki 20% uczniów (19% dziewcząt i 22% chłopców), przy czym liczba ta zwiększa się do 34% w okresie sobotnio-niedzielnym. Jak wynika z zebranych danych czas wolny wspólnie z rodzicami spędza w zwykłe dni tygodnia 26% uczennic uczęszczających do państwowych liceów ogólnokształcących i 12% uczennic chodzących do społecznych liceów ($\chi^2 = 5,07$, $df = 1$, $p < 0,05$). Natomiast nie spędza czasu wolnego z rodzicami w zwykłe dni tygodnia aż 37% pierwszoklasistów, a w sobotę/niedzielę – 16% uczniów. Czas spędzany wspólnie z rodzicami jedynie 55% badanych ocenia jako wystarczający, dla pozostałych (36%) jest niekiedy zbyt krótkim, a dla 9% uczniów (10% dziewcząt i 7% chłopców) czas ten jest zdecydowanie za krótkim.

Ogólnie biorąc można stwierdzić, że w ocenie uczniów klas pierwszych uczęszczających do państwowych i społecznych liceów ogólnokształcących zachowania rodziców, ich postawy wobec dzieci są podobne. Rodzice w odczuciu badanych uczniów nie zawsze w pełni zaspokajają potrzeby emocjonalne, a tym samym zabezpieczają właściwe warunki dla rozwoju psychofizycznego dziecka w trudnym okresie dojrzewania i adaptacji do wymagań szkoły średniej.

WNIOSKI

1. W ocenie uczniów uczęszczających do państwowych i społecznych liceów ogólnokształcących nie wszyscy rodzice w pełni zaspokajają ich potrzeby emocjonalne.

2. Zasadnym jest prowadzenie działalności edukacyjnej wśród rodziców dla uświadomienia im znaczenia rodziny jako głównego czynnika wpływającego na kształtowanie się osobowości dziecka, decydującego o utrwalaniu się postaw i zachowań rzutujących na dalsze jego życie.

E. Polus-Szeniawska

PARENTS IN THE OPINION OF STUDENTS OF THE FIRST CLASSES OF GENERAL EDUCATION SECONDARY SCHOOLS

Summary

In cooperation with the workers of the Province Sanitary-Epidemiological Stations in Bydgoszcz, Gdańsk, Koszalin, Cracow, Łódź, Poznań and Wrocław an inquiry study was carried out of 839 students (517 girls and 322 boys) of the first classes of secondary schools, of whom 518 attended state schools and 321 attended schools run by non-governmental agencies. Since no statistically significant differences were found between girls and boys and between both types of schools, the results are presented for the whole studied population.

Only 57% of the students regarded that in difficult situations they could rely on help and support of their parents; 55% considered that a mutual understanding existed between them and their parents; 7% described their relations with their parents as bad; 47 regarded their home atmosphere as calm and serene; 9% reported their families as contankerous; in 6% of the families quarrels between parents were frequent, and 15% of the students experienced such quarrels as particularly depressing, with 38% of girls and 14% of boys ruminating them even during lessons.

Of interest were the data concerning spending of leisure time with parents. Time was spent with parents on school-days by 20% of the responders, and on Saturday and Sunday by 34%. On the other hand, time was not spent with parents on school-days by 37%, and during weekends by 16%. On weekdays 26% of female students from state-run schools and 12% of those from other schools spent the leisure time with their parents. Only 55% of the responding boys considered that the time spent with parents was sufficient.

PIŚMIENICTWO

1. Nowak W.: Przemiany więzi rodzinnych w rodzinach wiejskich. *Probl. Rodziny*, 1988, 2, 22.
- 2. Polus-Szeniawska E., Kocańda-Ulanecka K.: Psychofizyczne obciążenie uczniów klas pierwszych liceum ogólnokształcącego. *Roczn. PZH*, 1987, 38, 451.
- 3. Polus-Szeniawska E., Kocańda-Ulanecka K.: Psychofizyczne obciążenie uczniów liceum ogólnokształcącego a lata nauki. *Roczn. PZH*, 1991, 42, 81.
- 4. Polus-Szeniawska E.: Zmiany obciążeń psychofizycznych uczniów liceum ogólnokształcącego w wyniku reformy nauczania. *Roczn. PZH*, 1991, 42, 101.
- 5. Polus-Szeniawska E.: Ocena obciążeń psychofizycznych a rozpowszechnienie objawów zmęczenia uczniów społecznych liceów ogólnokształcących. *Roczn. PZH*, 1993, 44, 403.
- 6. Skłodowski H.: Przemiany ekonomiczno-społeczne w Polsce a stres i zdrowie psychiczne w rodzinie. *Mat. Konf. „Zdrowy Dom” Warszawa*, 23–24. 09. 1993, 114.
- 7. Titkow A.: Rodzina, wykształcenie, zdrowy dom. *Mat. Konf. „Zdrowy Dom” Warszawa*, 23–24. 09. 1993, 109.

Dn. 1994.02.08

00-791 Warszawa, ul. Chocimska 24